

Tények, tervek, várakozások

Beszélgetés Dr. Horváth Istvánnal, a Nógrád megyei Múzeumok Igazgatóságának vezetőjével

— Salgótarjánról szólva szinte kötelességszerűen hivatkozunk a megyeszékhely példát teremtően nagyszerű városépítészeti eredményeire. Mi, akik „belaktuk”, az új városközpont és lakónegyedek középületeit, jól ismerjük, mert megtapasztaltuk (tárgyunkhoz ragaszkodva emlitem itt éppen ezeket) az új művelődési központ, az új filmszínház, az új megyei könyvtár ilyesfajta erényeit és fogyatékosságait. S vártuk türelmetlenül a tudomásom szerint Magyarországon évtizedek óta először, kifejezetten múzeum céljára tervezett és tető alá hozott létesítmény átadását. . .

— Valóban, ezt megelőzően Magyarországon legutóbb a Debreceni Déry Múzeum épületét tervezték kifejezetten múzeum számára, valamikor a század húszas éveiben. Persze, ne feledkezzünk meg a sokkal közelebbi példáról, a balassagyarmati Palóc Múzeumról sem, amely szintén „eredeti rendeltetésű”: tekintélyes summát tett ki a helyi közadakozás, ami az állami támogatással együtt lehetővé tette építésének megkezdését, bár az I. világháború viharos évei meglehetősen késleltették a tényleges birtokbavétel időpontját.

Tekintettel arra, hogy új múzeumi épülettel kapcsolatos tapasztalataink nem túlságosan gazdagok, s hogy alig néhány hónapja dolgozunk a jelenlegi körülmények között, elsősorban reményeink vannak arra, hogy az első időszak kedvező tapasztalatai hosszú távon is különösen kedvezőek maradnak.

— A salgótarjáni új létesítmény — Nógrádi Sándor nevét viseli. — „Létesítése” változatlanul hagyja, netán átrendezi-e a megyei múzeumi kiállítóhelyek „tematikus térképét”?

— Említést érdemlő változást semmiképpen nem jelent. Központi intézményeink gyűjtő, feldolgozó, kiállító és közművelő tevékenysége továbbra is a korábban kialakult gyakorlathoz igazodik. A balassagyarmati Palóc Múzeum feladatköre a palóc etnográfia (kifejezetten nem megyei határokkal zárva le az érdeklődést), a balassagyarmati történeti kérdések vizsgálata. A szécsényi Kubinyi Ferenc Múzeum, amely 1975-től működik eredményesen, a régészet, a megyei közép- és újkori történet tárgykörével foglalkozik. A salgótarjáni intézmény a legújabb kori történeti muzeológia otthona, túl a művelődéstörténeti, irodalomtörténeti, művészettörténeti értékek gyűjtése is feladatuk. Első kiállításaink során ezekre is figyelemmel voltunk; napjainkban a *Munkásélet Nógrádban a XIX—XX. században* címet viselő történeti, valamint a *Salgótarjáni üveg, a Nógrádi képzőművészek* című kiállítások tekinthetők meg.

— A helyi múzeum — amely egyben a múzeumok megyei központja is — a korábbi szűkös adottságok után látványosan és követelően gazdagította a kitarulkozást, a tömegkapcsolatteremtés lehetőségeit. Kikre, milyen eszközök, formák mozgósítása révén számítottok a közeli és távoli jövőben?

— Erre a kérdésre csak akkor adhatok pontos választ, ha az érdeklődőket és érdekeltiségünket alkalmilag két szférára osztom. Így aztán először is arról kell szólnom, hogy a szó gazdag és sokrétű tartalmának megfelelő múzeum Salgótarjánban eddig nem működött — így nem beszélgetünk annak tömeges használatával kapcsolatban kialakult szokásról sem. Ilyen módon tehát nem feledkezhetünk meg arról a kritikus időszakról (többek mellett), amit a másfél évtizede felépült megyei művelődési központnak kellett átélnie addig, míg végül is kialakult a látogatók elfogadó és elfogadható viselkedés- és szokásrendje. . . Azaz: egy általunk ugyan tudatosan szervezett és irányított, de semmiképpen nem napokon belül eredményre vezető folyamattal számolunk, melynek során (foglalkozás, életkor, érdeklődés, stb. szerint) differenciált lehetőségeket építünk ki és így értő és támogató látogatók köre alakulhat ki. Mindezek pontos kidolgozásában a voluntarista meg gondolatlanság ellenében a reális körülményeket tekintjük vezérelvünknek.

Ezzel egyidőben és hangsúlyozott felelősséggel törekszünk arra, hogy gyűjteményeink feldolgozottsági fokát a tudományos igényeik kielégítésére alkalmassá tegyük. Feladatunk ez ügyben: a gyűjtemény rendszerezésének, feldolgozásának, kartonozásának gyorsítása e tevékenységhez szükséges szakkönyvtár célzatos építésének továbbfolytatása. Így jutunk el a közművelődési indítékú közönségkapcsolatteremtés szándékától a magasabb rendű, érdemibb kontaktusok lehetőségéig, amikor is múzeumbarát körök, művészetpártoló körök, érdeklődési körök megalakítására gondolhatunk. . . „Hegymenetben” azonban már a főállású munkatársak tevékenységén alapuló tudományos munka teljes feltételeinek kiépítését is el kell végeznünk. Ez utóbbinak egyik szervezeti kerete a szinte a napokban megalakult múzeumi tudományos tanács, mely kettős feladatot kísérel meg ellátni: egyrészt a megyében élő a történettudományban kutató, feldolgozó és közlő készségű személyeket kívánja mozgósítani, másrészt — mint társadalmi erő — az a szándéka, hogy véleményezze a múzeumi szervezet keretei között folyó tudományos munkát: a két szempont alkotó együttléte révén legyen magja egy formációnak, amit közhasznúan műhelynek nevezünk.

— Zárószóval következő kérdésemet előzték meg, pontosabban egy kérdés-sort. Sajnálatosan gyakran mutatunk arra hajlandóságot, hogy bármely, kedvező tárgyú feltételek között működő intézményt (pusztán ennek okán, és mert elsődleges tevékenységét — oktat, nevel, publikál stb. — tervszerűen, rendeltetészerűen végzi), körvonalazatlan megfontolások szerint, szellemi életünk műhelyének tituláljunk. Hogyan vélekedsz ezt tekintve megyénk tudományos életéről, fejlesztésének lehetőségeiről. S végül: milyennek látod a múzeumi szervezeten belül — új körülmények között — egy nem provinciális értelemben vett alkotóműhely kialakításának esélyeit?

— Ha profánnak tűnik is a példa, érvényesnek tekintem, ha arra emlékeztetek: egy suszterműhely működéséhez is illő az alábbi három feltétel jelenléte: a szakmáját elismerten értő mester, a munkavégzéshez kellő szerszámok, valamint (de hangsúlyosan legfontosabbnak), hogy a keresetten igényes munka vevőre találjon.

Nos, ami ezt illeti, főállású muzeológusaink öt-tíz éves szakmai gyakorlattal rendelkező, helyi születésű fiatalok. Elsőgenerációs értelmiségiek akik számára — előfeltevésem is volt ez, de személyes tapasztalatom is erősíti bennem a meggyőződést — a vissza- és előretéteként egyaránt ambicionáló forrás. Igényes tevékenységükhöz szükséges eszközeink azonban ma még nem mindenben kielégítőek — mondhatni: kezdetlegesnek tekinthetők. Azaz, hiányoznak az alkalmas szerszámok, s a beszerzés lehetőségei igencsak korlátozottak. Tudomásul kell vennünk: az intézmény, a munkatársak is pályájuk kezdetén állnak. Ezt látva kell a feladatokat megszabnunk, és ennek következményeivel kell számolnunk, amikor kutatómunkánk „fogasztóinak” mennyiségére, minőségére hivatkozunk.

Mindezek figyelembevételével — mondjam így: mindezek ellenére — sem lehet más célunk, mint, hogy *eleve nem provinciális értéket* teremtő munkát kívánjunk el magunktól. Ennek formai biztosítéka lehet, hogy országos kutatási tervek részesei vagyunk, elvi biztosítéka, hogy eredményeink jogosítsanak fel az „országban otthon” megérdemelt jó érzésére.

Ennyit hát házunk tájáról. . . Ami a megyei tudományos élet köz-állapotait, lehetőségeit illeti, személyes tapasztalataim alapján is mondhatom: kevésbé lehetek elégedett. A számításba vehető intézmények nagyobb része első fokon napi praktikus kívánalmaknak igyekszik ma még eleget tenni. Ami nem tekinthető természetellenesnek mindaddig, míg ez a tevékenység nem kelti a teljesség látszatát, vagy amíg külső és belső kényszerképzetek hatására a hivatali teendők nem gátolják az összérdek szerinti magasabb minőségű feladatok ellátását. Számos intézményünk tárgyi-technikai felkészültsége reménykeltő ugyanis, s személyi állomány felkészültségét sincs módomban megkérdőjelezni. Elvekhez igazodó, tudatos és különböző szinteket áttekinthető szervezethez szükségére hivatkozom, ha várakozásaim vannak a megyei tudományos életet, a megyei alkotó műhelyeket illetően.

— Köszönöm a beszélgetést.

K. V. M.